

19. 9. 1944

TIISTAINA 19 P. SYYSKUUTA 1944

kello 6.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Puhetta johtaa puhemies H a k k i l a.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat Aarniokoski, Bryggari, Estlander, Furuholm, Hackzell, Hakala, U. Hannula, Helenelund, Heljas, Hurta, Hästbacka, Jern, E. Jokinen, K. Jokinen, Junes, Juutilainen, Kekäläinen, Kemppi, Ketonen, Kettunen, Kivioja, Kivisalo, Koivuranta, Koponen, Kujala, Kuusela, Lehtokoski, Lepistö, Lindman, Lindström, Linna, Lohi, Malmivuori, Mangs, Mustasilta, Määttä, Nikkola, Niskanen, Nokelainen, Nurmesniemi, Pekkala, M. H. Peltonen, Pennanen, Penttala, Pitkänen, Pitkäsilta, Pohjannoro, Pyörälä, J. Raatikainen, U. Raatikainen, Rantamaa, Rytinki, Saukkonen, Sinisalo, Svento, Söderjelm, Toivonen, Tolonen, Turja, Turkia, Welling, Wenman, Vesterinen, Wickman, Wirranniemi, Wirtanen, Voionmaa ja Väisänen.

Valtioneuvoston tiedonanto.

P u h e m i e s: Ulkopuolella päiväjärjestyksen esittää pääministeri valtioneuvoston tiedonannon.

Kun asia on mielestäni senlaatuinen, että se olisi käsiteltävä suljetuissa istunnoissa, olen antanut sulkea kuuntelijaparvekkeet ja esitän työjärjestyksen 58 §:n mukaisesti eduskunnan päätettäväksi hyväksyykö eduskunta tämän menettelytavan. Ehdotukseen asian käsittelystä suljetuissa istunnoissa liittyy puhemiesneuvoston ehdottama lisäys, että jos asia käsitellään suljetuissa istunnoissa, pöytäkirjat istunnoista julkaistaan heti, kun puhemiesneuvosto katsoo sopivaksi niiden julkaisemisen.

Puhemiehen ehdotus ja siihen liittyvä puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

V.t. pääministeri von B o r n: Herra puhemies! Minulla on hallituksen puolesta tehtävänä esittää eduskunnalle ehdotus välirauhansopimukseksi, joka on tuloksena niistä neuvotteluista, joita syyskuun 8 päivästä alkaen on käyty toisaalta Suomen ja toisaalta Neuvostoliiton sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan välillä. Ehdotus on aikaisemmin siihen liittyvine muine selvityksineen annettu eduskunnan

jäsenille tiedoksi, joten sitä ei nyt liene tarpeen uudestaan lukea, vaan voitaneen se suomen- ja ruotsinkielisenä liittää eduskunnan pöytäkirjaan.

Viime yönä on valtuuskunnaltamme Moskovasta saapunut seuraava sähke, jonka pyydän täällä lukea:

»Ulkoasiat

Helsinki.

Molotov vastaanotti minut pyynnöstäni klo 17. Dekanosov oli läsnä. Esitin perustuslakiemme mukaan eduskunnan suostumus välttämätön alueluovutuksiin. Molotov erittäin jyrkkä ja kiihtyen omista sanoistaan esitti lukuisia syytöksiä »veristä rikollista» hallitustamme vastaan. Lisäksi ellemme allekirjoita saamme palata. Välttömänä seurauksena koko maan miehitys joka valmisteilla. Ei antanut tilaisuutta esittää vastaväitteitä. Koska on ilmeistä ettei ole aikaa odottaa eduskunnan päätöstä pyydämme, että presidentti ja hallitus viipymättä oikeuttavat allekirjoittamaan. Vastaus välttämätön heti ja viimeistään huomenna klo 12 päivällä mennessä.

Enckell.»

Tämä sähke oli lähetetty eilen illalla, »huomenna» on siis tänä päivänä.

Harkitessaan tätä välirauhanehdotusta hallitus on tullut siihen käsitukseen, että emme nykyhetkellä voi olla näitä ehtoja hyväksymättä, niin raskaalta kuin sen meistä täytyykin tuntua ja niin monia selkkausten ja vaarojen aiheita kuin se meidän häiriintymättömälle olemassaolollemme ja kehityksellemme sisältääkin. Tämä ratkaisu on vaikein ja vakavin, mitä Suomen kansalla ja sen edustajilla milloinkaan on edessään ollut, ja me tarvitsemme sekä itsemme voittamista että rohkeutta ja tulevaisuudenuskoa, jotta voisimme siihen suostua. Ne koettelemukset ja vaikeudet, jotka kansallamme on edessään, jos se nämä ehdot hyväksyy, ovat varmasti suunnattomat. Mutta koettelemukset eivät otaksuttavasti olisi vähäisimmät, vaikka nyt omaksuisimmekin toisen tien. Tämä on todella katkerin hetki, minkä kansakuntamme on elänyt. Mutta meidän on sitenkin muistettava ja luotettava siihen, että »vaikka koettaa, eipä hylkää Herra.» (Eduskunnasta: Hyvä! Hyvä! Oikein!)

Hallitus odottaa, että eduskunta hyväksyy hallituksen ehdotuksen, että kysymyksessä oleviin välirauhan ehtoihin suostutaan ja että valtuuskunta valtuutetaan allekirjoittamaan neuvottelujen tuloksena syntynyt sopimusehdotus.

Herra puhemies! Hallitus odottaa siis, että eduskunta hyväksyy yksinkertaisen siirtymisen päiväjärjestykseen.

Ehdotus välirauhansopimukseksi liitteineen on suomen- ja ruotsinkielisenä näin kuuluva:

Salainen.
Suomennos.
Ehdotus.

Sopimus

välirauhasta, toiselta puolelta, Suomen ja, toiselta puolelta, Sosialististen Neuvostotasavaltain Liiton ja Iso-Britannian sekä Pohjois-Irlannin Yhdistyneen Kuningaskunnan välillä.

Siihen nähden, että Suomen Hallitus on suostunut Neuvostohallituksen ennakkoehtoon suhteiden katkaisemisesta Saksaan sekä saksalaisten sotajoukkojen poistamisesta Suomesta, ovat, toiselta puolelta, Suomen Hallitus ja, toiselta puolelta, Sosialististen Neuvostotasavaltain Liiton Hallitus ja Hänen Majesteettinsa Hallitus Ison-Britannian sekä Pohjois-Irlannin Yhdistyneessä Kuningaskunnassa, jotka viimeainitut Hallitukset toimivat kaikkien Yhdistyneitten Kansakuntien puolesta, päättäneet solmia tämän välirauhasopimuksen, jonka toteuttamista tulee valvomaan Liittoutuneiden Valtain nimessä toimiva Neuvostoliiton Ylin Sotilasjohto, jonka nimitys järempänä on: »Liittoutuneiden (Neuvostoliiton) Ylin Sotilasjohto», sekä nimittäneet valtuutetukseen:

Suomen Hallitus — — — — —

Sosialististen Neuvostotasavaltain Liiton Hallitus ja Hänen Majesteettinsa Hallitus Ison-Britannian sekä Pohjois-Irlannin Yhtyneessä Kuningaskunnassa: kenraalievosti A. A. Zhdanov'in.

Mainitut valtuutetut, joilla oli asianmukaiset valtakirjat, ovat sopineet seuraavasta:

1. Sen yhteydessä, että vihollisuudet Suomen puolelta lopetettiin kuluvan vuoden syyskuun 4 päivänä ja Neuvostoliiton puolelta kuluvan vuoden syyskuun 5 päivänä, Suomi sitoutuu vetämään joukkonsa Suomen ja Neuvostoliiton vuoden 1940 rajan taakse tähän Sopimukseen kuuluvassa liitteessä (kts. Liite artiklaan 1) sanotussa järjestyksessä.

2. Suomi sitoutuu riisumaan aseista saksalaiset maa-, meri- ja lentovoimat, jotka jäävät Suomeen kuluvan syyskuun 15 päivän jälkeen, ja luovuttamaan niiden henkilökunnan sotavankeina Liittoutuneiden (Neuvostoliiton) Ylimmälle sotilasjohdolle.

Ellei Saksa poista joukkojaan Suomesta ennen syyskuun 15 päivää, tulee Neuvostohallitus auttamaan Suomen armeijaa saksalaisten aseellisten voimien aseistariisumisessa (kts. Liite artiklaan 2).

Suomen Hallitus sitoutuu niinikään internoimaan sen alueella olevat Saksan ja Unkarin kansalaiset.

3. Suomi sitoutuu Liittoutuneiden (Neuvostoliiton) Ylimmän Sotilasjohdon vaatimuksesta asettamaan käytettäväksi Suomen etelä- ja lounaisrannikolla sijaitsevat lentokentät kaikkine tarpeellisine varusteineen tukikohdiksi Neuvostoliiton lentokoneille siksi ajaksi, joka on tarpeen sota-

lentotoimiin Virossa olevia saksalaisia sotajoukkoja vastaan sekä saksalaista sotalaivastoa vastaan Itämeren pohjoisosassa (kts. Liite artiklaan 3).

4. Suomi sitoutuu asettamaan armeijansa rauhan kannalle kahden kuukauden kuluessa tämän Sopimuksen allekirjoittamisesta (kts. Liite artiklaan 4).

5. Suomi, joka on katkaissut kaikki suhteensa Saksaan, sitoutuu niinikään katkaisemaan kaikki suhteensa Saksan satelliitti-valtioihin (kts. Liite artiklaan 5).

6) Suomen ja Neuvostoliiton välillä Moskovassa maaliskuun 12 päivänä 1940 solmittu rauhansopimus tulee jälleen voimaan niine muutoksineen, jotka johtuvat tästä Sopimuksesta.

7. Suomi palauttaa Neuvostoliitolle Petsamon alueen, jonka Neuvostovaltakunta on vapaaehtoisesti luovuttanut Suomelle lokakuun 14 päivänä 1920 ja maaliskuun 12 päivänä 1940 solmittujen rauhansopimusten mukaan, niissä rajoissa, jotka on määriteltä tähän sopimukseen kuuluvassa Liitteessä ja osoitettu kartassa (kts. Liite artiklaan 7 ja kartta mittakaavassa 1:500,000).

8. Neuvostoliitto luopuu sille Suomen ja Neuvostoliiton välillä maaliskuun 12 päivänä 1940 solmitun rauhansopimuksen mukaan annetuista oikeuksista Hangon niemimaan vuokraamiseen, mutta Suomi puolestaan sitoutuu vuokraamaan Neuvostoliitolle maa-alueen ja merialueita Neuvostoliiton sotilaallisen meritukikohdan perustamiseksi Porkkalan niemen alueelle.

Porkkalan niemen tukikohdan maa- ja merialueen rajat määrätään tähän artiklaan kuuluvassa Liitteessä ja ovat osoitetut kartassa (kts. Liite artiklaan 8 ja kartta mittakaavassa 1:100,000).

9. Suomen ja Neuvostotasavaltain Liiton välillä lokakuun 11 päivänä 1940 Ahvenanmaan saarista tehty sopimus tulee kokonaisuudessaan uudestaan voimaan.

10. Suomi sitoutuu viipymättä luovuttamaan Liittoutuneiden (Neuvostoliiton) Ylimmälle Sotilasjohdolle kaikki sen hallussa olevat Neuvostoliiton ja Liittoutuneiden sotavangit sekä internoidut ja Suomeen väkisin tuodut Neuvostoliiton ja Liittoutuneiden valtojen kansalaiset, kotimaahansa palauttamista varten.

Tämän sopimuksen allekirjoittamisesta lukien ja siihen asti kunnes kotimaahan palauttaminen tapahtuu, Suomi sitoutuu järjestämään omalla kustannuksellaan kaikille Neuvostoliiton ja Liittoutuneiden sotavangeille, kuin myöskin väkisin poissirretyille ja internoiduille kansalaisille riittävän ravinnon, vaatetuksen, terveydenhoidon vaatimusten mukaisen lääkärintehdöiden sekä kotimaahan palauttamiseen tarvittavat kuljetusneuvot.

Samanaikaisesti tämän kanssa Suomelle palautetaan suomalaiset sotavangit ja internoidut henkilöt, jotka ovat Liittoutuneiden valtakuntien alueella.

11. Ne vahingot, jotka Suomi on sotatoimillaan ja neuvostoalueen miehityksellä aiheuttanut Neuvostoliitolle, Suomi sitoutuu korvaamaan Neuvostoliitolle kolmensadan miljoonan dollarin suuruisella summalla, joka suoritetaan viiden vuoden kuluessa tavarassa (puutavaraa, paperia, selluloosaa, meri- ja jokialuksia, erinäisiä konelaitteita).

Vastaisuudessa tulee myöskin määrättäväksi niiden vahinkojen korvaaminen, jotka sodan aikana on Suomessa aiheutettu muiden Liittoutuneiden valtakuntien ja niiden kansalaisten omaisuudelle, ollen korvauksen suuruus määrättävä erikseen. (Kts. Liite artiklaan 11.).

12. Suomi sitoutuu palauttamaan kaikki Yhtyneitten kansakuntien ja niiden kansalaisten lailliset oikeudet ja edut Suomen alueella semmoisina kuin ne olivat ennen sotaa, kuin myöskin palauttamaan näiden omaisuuden täysin hyvässä kunnossa.

13. Suomi sitoutuu olemaan Liittoutuneiden kansakuntien kanssa yhteistoiminnassa sotarikoksista syytettyjen henkilöiden pidättämistä ja tuomitsemista koskevista asioista.

14. Suomi sitoutuu palauttamaan Neuvostoliitolle Liittoutuneiden (Neuvostoliiton) Ylimmän Sotilasjohdon määräämän ajan kuluessa täysin hyvässä kunnossa kaikki Neuvostoliiton alueelta sodan aikana poistettuja arvot ja tarveaineet, jotka kuuluvat valtiollisille, yhteiskunnallisille, osuustoiminnallisille järjestöille, yrityksille, laitoksille taikka kansalaisille henkilökohtaisesti, kuten: teollisuuslaitosten varusteet, veturit, rautatievaunut, alukset, traktorit, autot, historialliset muistomerkit, museoarvoesineet ja kaikki muu omaisuus.

15. Suomi sitoutuu luovuttamaan sotasaaliina Liittoutuneiden (Neuvostoliiton) Ylimmälle Sotilasjohdolle kaikki Saksan ja sen satelliittien Suomen alueella olevan sotilaallisen omaisuuden, siihen luettuina näille valtioille kuuluvat ja Suomen vesillä olevat sota- ja muut alukset.

16. Suomi sitoutuu olemaan sallimatta, että minkäänlaista Saksalle ja Unkarille tai näiden maiden kansalaisille tai niiden alueella tai (siihen luettuina myös arvoesineet ja valuutta) viedään pois maasta tai takavarikoidaan ilman Liittoutuneiden (Neuvostoliiton) Ylimmän Sotilasjohdon lupaa. Suomi tulee säilyttämään tätä omaisuutta Liittoutuneiden (Neuvostoliiton) Ylimmän Sotilasjohdon määrämällä tavalla.

17. Suomen kauppa-alukset, paitsi niitä, jotka jo ovat Liittoutuneiden valvonnan alaisina, on asetettava Liittoutuneiden (Neuvostoliiton) Ylimmän Sotilasjohdon valvontaan Liittoutuneiden yhteisten etujen mukaisesti käytettäväiksi.

18. Suomi sitoutuu luovuttamaan Liittoutuneille (Neuvostoliiton) Ylimmälle johdolle kaikki Yhdistyneille kansakunnille kuuluvat ja Suomen satamissa olevat alukset, siitä riippumatta, kenen käytettävissä nämä alukset ovat, jotta Liittoutuneiden (Neuvostoliiton) Ylin Sotilasjohto

A. Liite artiklaan I.

Suomen joukkojen vetämisjärjestys SNTL:n ja Suomen välisen, maaliskuun 12 p:nä 1940 tehdystä Rauhasopimuksessa määrätyn valtakunnanrajan taakse, niine muutoksineen, jotka johtuvat syyskuun p:nä 1944 allekirjoitetusta välirauhasopimuksesta, kaikilla suomalaisten joukkojen miehittämällä lohkoilla, määrätään seuraavaksi:

1. Ensimmäisen päivän aikana, laskettuna välirauhasopimuksen allekirjoittamishetkestä, suomalaiset joukot vedetään taakse sellaiselle etäisyydelle, että Punaisen Armeijan ja suomalaisten joukkojen väliin jää vähintään yhden kilometrin välimatka.

2. 48 tunnin (2 vuorokauden) aikana samasta hetkestä laskien raivaavat suomalaiset joukot vähintään 30 metriä leveitä käytäviä miina-, piikkilanka-, y.m. esteisiin, minkä käytävien tulee taata pataljoonarivistöjen vapaa läpikulku kuormastoihin, sekä ympäröivät jäljellejääneet miinakentät selvästi näkyvin merkein.

Mainittujen käytävien raivaaminen ja miinakenttien merkitseminen suoritetaan suomalaisten joukkojen koko vetäytymismaastossa.

Suomalaiset joukot suorittavat käytävien raivauksen kaikilla teillä, poluilla ja metsälinjoilla, joita voidaan käyttää liikenteeseen sekä kilometrin leveydessä puolueettomassa vyöhykkeessä että myöskin näiden esteiden koko syvyydessä.

Toisen vuorokauden päättyessä suomalaisten joukkojen johto luovuttaa Punaisen Armeijan joukkojen johdolle kaikenlaatuisten esteiden tarkat kaaviot merkiten näihin kaavioihin suoritettut sekä suomalaisten joukkojen suoritettavaksi ehdotetut käytävien raivaukset samoin kuin kaikkien miinakenttien aitaukset.

3. Suomalainen johto luovuttaa 5 päivän kuluessa Punaisen Armeijan ja Sotalaivaston johdolle kaikkien maahan, jokiin, järviin, samoin kuin Itämereen ja Barentsin mereen laskettujen miinakenttien ja muiden esteiden kaaviot, lomakkeet ja kortit niihin liittyvine selityksineen sekä sen lisäksi tiedot sallituista reiteistä, väylistä ja ohjeet purjehtimisesta niissä.

4. Miinoitusten, piikkilankaesteiden ja muiden esteiden täydellisen poistamisen koko alueella suomalaisten etumaisten joukkojen sijoituspaikoilta valtakunnanrajaan asti sekä myöskin miinojen raivaamisen Neuvostoliittoon johtavissa meriväylissä ja niiden puhdistamisen muista esteistä suoritetaan Suomen joukkojen ja sotalaivaston toimesta mahdollisimman lyhyessä ajassa, kuitenkin viimeistään 30 päivän kuluessa välirauhasopimuksen allekirjoittamishetkestä.

5. Suomalaisten joukkojen vetäminen valtakunnan rajan taakse ja Punaisen Armeijan joukkojen eteneminen siihen saakka alkaa D + 2 päivästä v. 1944 alkaen samanaikaisesti koko rintamalinjalla. Suomalaisen joukkojen vetäminen suoritetaan jokapäiväisinä, vähintään 15 kilometrin

pituusina päivämarsseina, jolloin Punaisen Armeijan joukkojen eteneminen suoritetaan siten, että etäisyys suomalaisten joukkojen jälkiosastojen ja Punaisen Armeijan etumaisten osastojen välillä on 15 kilometriä.

6. Ylläolevan 5 kohdan määräysten mukaisesti ovat suomalaisten joukkojen vetämisen määrääjät eri lohkoilla seuraavat:

Lohkolla Vuokinsalmi—Riahimäki — D + 2 + 10 päivää;

Lohkolla Riahimäki—Koitajoki — D + 2 + 12 päivää;

Lohkolla Koitajoki—Korpiselkä — D + 2 + pv. 8 tuntia;

Lohkolla Korpiselkä—Pyhäjärvi — D + 2 + 6 pv. 16 tuntia;

Lohkolla Pyhäjärvi—Koitsanlahti — D + 2 + 3 päivää;

Lohkolla Koitsanlahti—Enso — D + 2 + 7 päivää;

Lohkolla Enso—Virolahti — D + 2 + 2 pv. 8 tuntia.

Suomalaiset joukot vievät vetäytyessään mukanaan vain kannettavat ja ajoneuvoissa kuljetettavat ampumatarvike-, elintarvike-, rehu- sekä poltto- ja voiteluainearastot. Kaikki muut varastot jäävät paikoilleen ja luovutetaan Punaisen Armeijan johdolle.

7. Suomen joukkojen johto on velvollinen luovuttamaan palautettavilla ja Neuvostoliitolle luovutettavalla alueella täysin vahingoittumattomina ja käyttökunnossa kaikki asutuskeskukset, kulkutiet, puolustus- ja talouslaitteet, siihen luettuna sillat, padot, lentokentät, kasarnit, varastot, rautatiesolmut, asemarakennukset, teollisuuslaitokset, vesiteknilliset laitteet, satamat ja laiturit, lennätin, puhelin, voimalaitokset, viestijohdot ja sähkölinjat. Suomalaisten joukkojen johdon toimesta kaikkien yllälueteltujen ja luovutettavien kohteiden on oltava ajoissa raivattuina miinoista.

8. Suomen hallitus takaa suomalaisia joukkoja vedettäessä valtakunnan rajan taakse suomalaisten joukkojen jättämien alueiden asukkaille heidän henkilökohtaisen koskemattomuutensa ja asuinpaikan säilymisen sekä myöskin kaiken näille asukkaille kuuluvan, samoin kuin yhteiskunnallisen, osuustoiminnallisen, kulttuuri- y.m. laatuksen omaisuuden säilymisen.

9. Kaikki kysymykset, jotka voivat syntyä suomalaisten luovuttaessa tämän liitteen kohdassa 7 mainitut kohteet ratkaistaan molempien puolien edustajien toimesta itse paikalla, jonka vuoksi johto jokaista molempien armeijain liikennepäätietä varten määrää erikoisia valtuutettuja joukkojen vetäytymisen ajaksi.

10. Neuvostoliiton joukkojen eteneminen valtakunnan rajalle saksalaisten joukkojen miehittämällä lohkoilla suoritetaan Neuvostoliiton sodanjohdon toimesta.

B. Liite artiklaan 2.

1) Suomalaisten joukkojen johto luovuttaa liittoutuneiden (Neuvostoliiton) ylijohdolle sen määräämän ajan kuluessa kaikki sen hallussa olevat tiedot saksalaisista taisteluvoimista ja saksalaisten johdon suunnitelmista sodankäyntiä varten Neuvostoliittoa ja yhtyneitä kansakuntia

vastaan, samoin kuin kaikki saksalaisten joukkojen sodankäyntiä koskevat kaaviot, kartat ja operatiiviset asiakirjat.

2) Suomen hallitus velvoittaa asianomaiset laitoksensa säännöllisesti luovuttamaan liittoutuneiden (Neuvostoliiton) ylijohdolle meteorologiset tiedonannot.

C. Liite artiklaan 3.

1) Sopimuksen 3:n artiklan mukaisesti Liittoutuneiden (Neuvostoliiton) ylijohdo osoittaa suomalaisten joukkojen johdolle, mitkä lentokentät on luovutettava liittoutuneiden (Neuvostoliiton) ylijohdon käytettäväksi sekä mikä varustus on jätettävä lentokentille, samoin kuin määrää näiden lentokenttien käyttöjärjestyksen.

Suomen hallitus takaa Neuvostoliitolle mahdollisuuden käyttää rautateitä, vesi-, maa- ja ilmateitä, jotka ovat välttämättömiä Neuvostoliitosta lähetettävien henkilöstön ja tavaroiden kuljettamista varten mainittujen lentokenttien sijoitusalueelle. Saksaa vastaan käytävän sodan päättymiseen asti liittoutuneiden sota- ja kauppalaivat ovat oikeutetut käyttämään aluevesiä, satamia, laitureita ja ankkuripaikkoja. Suomen hallitus antaa tarpeellista apua teknillisen huollon suhteen.

D. Liite artiklaan 4.

1) 4 artiklan mukaisesti suomalaisten joukkojen johto asettaa viipymättä Liittoutuneiden (Neuvostoliiton) Ylimmän johdon käytettäväksi täydelliset tiedot Suomen kaikkien maa-, meri- ja ilmavoimien kokoonpanosta, aseistuksesta ja ryhmityksestä sekä sopii Liittoutuneiden (Neuvostoliiton) Ylimmän johdon kanssa Suomen armeijan siirtymisjärjestyksestä rauhan kannalle Sopimuksen määräämän ajan kuluessa.

2) Kaikki suomalaiset sotalaivat, kauppa-alukset ja lentokoneet on palautettava sodan ajaksi Saksaa vastaan tukikohtiinsa, satamiinsa ja lentokenttillensä, eivätkä ne saa jättää niitä saamatta siihen Liittoutuneiden (Neuvostoliiton) Ylimmän johdon asianmukaista lupaa.

E. Liite artiklaan 5.

1) Sopimuksen 5 artiklan mainitsema kaikkien suhteiden katkaiseminen Saksaan ja sen satelliittivaltioihin tarkoittaa kaikkien diplomaattisten, konsuliyhdistysten muiden suhteiden samoin kuin posti- ja lennätin- sekä puhelinyhteyksien katkaisemista Suomen ja Saksan sekä Unkarin välillä.

2) Suomen hallitus sitoutuu, siihen asti kunnes saksalaisten joukkojen poistaminen Suomesta on loppuun suoritettu, keskeyttämään Suomessa olevien diplomaattisten edustustojen ja konsulivirastojen diplomaattipostiyhteydet samoin kuin kaiken salakieliliikenteen radiolennättimellä ja puhelimitse sekä puhelinyhteydet ulkomailla.

F. Liite artiklaan 7.

Petsamon (Peshengan) alueen palauttamisen johdosta Suomelta Neuvostoliitolle kulkee Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liiton ja Suomen välinen valtakunnanraja seuraavasti:

Rajapylvästä n:o 859/90 (Korvatunturi), Jaurijärven luona, valtakunnan raja määrätään kulkemaan luoteiseen suuntaan pitkin entistä venäläis-suomalaista rajaa (rajapylväiden n:ot 91, 92 ja 93) rajapylväseen n:o 94, missä ennen yhtyivät Venäjän, Norjan ja Suomen rajat.

Rajaviiva kulkee edelleen yleisessä suunnassa koilliseen entistä venäläis-norjalaista rajaa pitkin Varanger-vuonoon asti (kts. liitteenä oleva venäläinen kartta mittakaavassa 1:500,000).

Rajapylvään n:o 859/90 (Korvatunturi) ja rajapylvään n:o 94 välillä määrätyn rajaviivan määrää maastossa Neuvostoliiton ja Suomen välinen sekakomitea.

Komitea asettaa rajamerkit, laatii rajaviivan yksityiskohtaisen kuvauksen sekä merkitsee sen karttaan mittakaavassa 1:25,000.

Komitea ryhtyy työhön 1944.

Yllämainitun komitean laatimat rajaviivan kuvaus ja tämän viivan kartta on molempien Hallituksien vahvistettava.

G. Liite artiklaan 8.

1) Neuvostoliiton Suomelta vuokraaman Porkkalan niemen alueen rajan alkupisteinä on piste, jonka koordinaatit ovat: leveys $59^{\circ} 50'$; pituus $20^{\circ} 07'$, itäinen. Tästä pisteestä rajaviiva kulkee pohjoiseen meridiaania $24^{\circ} 07'$ myöten pisteeseen, jonka koordinaatit ovat: leveys $60^{\circ} 06'$; 2 pohjoinen; pituus $24^{\circ} 07'$ itäinen. Rajaviiva kulkee edelleen sovittua käyrää myöten pohjoiseen suuntaan pisteeseen, jonka koordinaatit ovat: leveys $60^{\circ} 08'$; 1 pohjoinen; pituus $24^{\circ} 07'$; 6 itäinen.

Tästä rajaviiva kulkee sovittua käyrää myöten yleisenä suuntana itä-koilliseen pisteeseen, jonka koordinaatit ovat: leveys $60^{\circ} 10'$; 4 pohjoinen; pituus $24^{\circ} 34'$; 1 itäinen.

Edelleen sovittua käyrää myöten Espoon lahtea myöten ja sitten Småholmarne, Björkö, Medvastö, Högholmen ja Stor-Hamnholmen nimisten saarien itäpuolitse pisteeseen, jonka koordinaatit ovat: leveys $60^{\circ} 02'$; 9 pohjoinen, pituus $24^{\circ} 37'$; 7 itäinen; edelleen kulkee rajaviiva etelään meridiaania $24^{\circ} 37'$ 7 Suomen aluevesien ulkoreunaan asti (kts. tähän kuvaukseen liittyvää karttaa mittakaavassa 1:100.000).

Porkkalan niemen vuokra-alueen rajan määrää maastossa neuvostolais-suomalainen sekakomitea. Komitea asettaa rajamerkit sekä laatii rajaviivaa yksityiskohtaisen kuvauksen ja merkitsee sen kulun topografiseen karttaan mittakaavassa 1:20.000 sekä merikorttiin mittakaavassa 1:50.000.

Komitea ryhtyy työhön 1944.

Yllämainitun komitean laatimat vuokra-alueen rajan kuvaus ja sen karta on molempien Hallitusten vahvistettava.

2) Sopimuksen 8 artiklan mukaan Suomen on luovutettava Neuvostoliitolle Porkkalan niemen alueeseen kuuluneet maa- ja vesialueet 10 päivän kuluessa välirauhansopimuksen allekirjoittamisesta lukien Neuvostoliiton sotilaallisen meritukikohdan järjestämistä varten vuokraoikeudella käyttöön ja hallintaan 50 vuoden ajaksi Neuvostoliiton maksaessa vuosittain 5 miljoonaa Suomen markkaa.

3) Suomen Hallitus sitoutuu takaamaan Neuvostoliitolle Porkkalan niemen tukikohtaan Neuvostoliitosta lähetettävien henkilöiden ja tavarain kuljettamiseen tarvittavien rauta-, vesi-, maa- ja ilmateiden käytön.

Suomen Hallitus antaa Neuvostoliitolle oikeuden kaikenlaatuisten viestiyhteyksien esteettömään käyttöön Neuvostoliiton ja Porkkalan niemen vuokra-alueen välillä.

H. Liite artiklaan 9.

Suomen Neuvostoliitolle sopimuksen 9 artiklan mukaisesti luovutettavien tavaroiden yksityiskohtaiset nimitykset ja lajit sekä näiden luovutusten täsmällistetyt määräajat määrätään vuosittain kummankin Hallituksen erikoisella sopimuksella.

Sopimuksen 9 artiklan mukaisen korvauksen suorituksen laskuperusteeksi määrätään amerikkalainen dollari sen kultapariteetin mukaan sopimuksen allekirjoittamispäivänä, t.s. 35 dollaria yhdestä unssista kultaa.

I. Liite artiklaan 22.

1) Liittoutuneiden kontrollikomissio on Liittoutuneiden (Neuvostoliiton) joukkojen Ylijohdon elimenä ollen alistettuna viimeksimainitulle. Kontrollikomissio on yhdyssiteenä Liittoutuneiden (Neuvostoliiton) joukkojen Ylijohdon ja Suomen Hallituksen välillä, jonka Hallituksen välityksellä tapahtuvat komission kaikki yhteydet suomalaisiin viranomaisiin.

2) Kontrollikomission päätehtävänä on valvoa välirauhansopimuksen artiklojen 2, 3, 4, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20 ja 21 määräaikaista ja täsmällistä täyttämistä Suomen Hallituksen puolelta.

3) Kontrollikomissio on oikeutettu saamaan suomalaisilta viranomaisilta kaikki tiedot, joita se tarvitsee yllämainitun tehtävänsä täyttämiseksi.

4) Siinä tapauksessa, että huomataan välirauhansopimuksen joidenkin yllämainittujen artiklojen rikkomista, kontrollikomissio tekee asianmukaisia esityksiä suomalaisille viranomaisille tarpeellisiin toimenpiteisiin ryhtymistä varten.

5) Kontrollikomissio voi asettaa erikoisia elimiä tai jaostoja antaen vastaavasti niiden tehtäväksi erinäisten tehtävien suorituksen.

Sen lisäksi kontrollikomissio voi valtuutettujensa kautta suorittaa tarpeellisia tutkimuksia ja koota sille tarpeelliset tiedot.

6) Kontrollikomission asemapaikkana on Helsingin kaupunki.

7) Kontrollikomission jäsenet samoin kuin sen valtuutetut ovat oikeutetut esteettä käymään kaikenlaisissa laitoksissa, yrityksissä ja satamissa sekä saamaan niistä kaikki toimintaansa varten tarpeelliset tiedot.

8) Kontrollikomissio nauttii kaikkia diplomaattisia erikoisoikeuksia, siihen luettuna henkilökohtainen, omaisuuden ja arkistojen koskemattomuus sekä on oikeutettu salakielen ja diplomaattisten kuriirien käyttöön.

9) Kontrollikomission käytettävissä tulee olemaan muutamia lentokoneita, joiden käyttöä varten suomalaiset viranomaiset asettavat kaikki tarpeelliset ehdot.

P u h e m i e s: Valtiopäiväjärjestyksen 36 §:n mukaan on asia pantava pöydälle johonkin seuraavaan istuntoon. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia pantaisiin pöydälle eduskunnan seuraavaan täysistuntoon.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle eduskunnan seuraavaan täysistuntoon.

P u h e m i e s: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 7.

Täysistunto lopetetaan kello 6,37.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

TIISTAINA 19 P. SYYSKUUTA 1944

kello 7.

Päiväjärjestys.

Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitellään:
Valtioneuvoston tiedonanto välirauhan neuvotteluista

Puhetta johtaa puhemies **H a k k i l a**.

Nimenhuudon asemesta merkitään läsnäoleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon, sekä lisäksi edustajat Hurtta, Jern, Ketonen, Mangs, Pennanen, Pohjannoro, Söderhjelm, Wenman ja Wickman.

Valtioneuvoston tiedonanto välirauhan neuvotteluista.

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitellään valtioneuvoston tiedonanto. Sittenkun keskustelu asiasta on julistettu päättyneeksi, esitän eduskunnan hyväksyttäväksi sen päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon, joka on säädetty valtiopäiväjärjestyksen 36 §:n 1 momentissa. Niiden, jotka eivät hyväksy tällaista yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä, tulee valtiopäiväjärjestyksen 36 §:n 2 momentin mukaan keskustelun aikana tehdä ehdotuksensa taikka perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen hyväksymisestä. Jos halutaan tehdä työjärjestyksen 52 §:n 2 momentissa esitetty ehdotus päätöksenteon siirtämisestä, on sellainenkin ehdotus tehtävä, ennenkuin keskustelu on julistettu päättyneeksi.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Salmiala: Herra puhemies! — Kohtalomme hetki on lyönyt. Eduskunta on nyt historiansa raskaimman tehtävän edessä. Sen on päätettävä rauhanehtoien hyväksymisestä, joiden se tietää olevan mitä tuhoisimpia kansamme itsenäisyydelle ja vapaudelle. Esillä olevat rauhan ehdot merkitsevät todellisuudessa ehdotonta antautumista, joskin peitettyssä muodossa. Neuvostoliitolle luovutettavat tukikohdat ja niitä varten annettava vapaa ja kontrolloimaton rauta-, maa-, vesi- ja ilmateiden käyttö aikaansaavat asiallisesti maamme miehityksen. Sen jälkeen, kun armeijamme on asetettu ehtojen mukaisesti rauhan kannalle, on maamme täydellisesti puolustuskyvytön. Rauhan ehdoissa on niinikään niin sanottuja sotarikollisia koskeva kohta, joka voi antaa mahdollisuuden mitä suurimpaan mielivaltaan ja tuhota vuosituhantisen henkilöllisen vapauden ja koskemattomuuden periaatteen. Isänmaastamme revitään jälleen väkivaltaisesti suuria kappaleita. Vahingonkorvauksen kautta, joka ylittää kanto-kykymme, on taloudellinen asemamme pitkiksi ajoiksi painettu niin alas, että sodan haavojen parantaminen tulee ylivoimaisen raskaaksi.

Eduskunta ja kansamme on nyt pakkotilassa. Se on kuitenkin välitön ja väistämätön seuraus eduskunnan tämän kuun 2 päivänä tekemästä päätöksestä, jolloin se keskeytti puolustustaistelumme. Isänmaallisen kansanliikkeen eduskuntaryhmä vastusti silloin tälle tielle lähtemistä katsoen, että se veisi ehdottomaan tuhoon. Sen mielestä olisi taistelun jatkaminen ainakin tarjonnut joitakin mahdollisuuksia pelastumiselle. Taistelun tie

olisi joka tapauksessa ollut vapaan kansan kunnian tie. Se tie olisi luonut ainakin henkisen pohjan kansamme uudelle ylösnousemukselle. Isänmaallisen kansanliikkeen eduskuntaryhmä ei omantuntonsa mukaan nytkään voi myötäväikuttaa esillä olevien rauhanehtojen hyväksymiseen. Ryhmä ei voi kansamme silmien ja historian tuomion edessä hyväksyä ehtoja, jotka sen mielestä merkitsevät tuhoa ja kuolemaa. Olevissa oloissa se ei kuitenkaan katso tarpeelliseksi tehdä ehdotusta perustelluksi siirtymiseksi päiväjärjestykseen.

Jumala kansaamme ja isänmaatamme varjelleen.

Ed. K u k k o n e n: Herra puhemies! Elämme maailmanhistorian myrskyisintä aikaa. Sen kuohuihin on meidänkin pieni kansamme tahtomattaan joutunut. Hallituksen tiedonannosta ilmenee, että kamppailumme kovaa kohtaloa vastaan johtaa meidät nyt pakkorauhaan, jonka seuraukset näyttävät peloittavan pahaenteisiltä. Me emme kykene tapahtumain kulua muuttamaan. Väli rauha on hyväksyttävä. Saanen kuitenkin tilanteen johdosta lausua pari sanaa.

Vain väkevämmän vaatimuksesta kansakunta luopuu maa-alueistaan, joita se ikimuistoisista ajoista saakka on asuttanut ominaan. Yhtä kiistattomana tilanteiden vaihtuessaakin pysyy sen oikeus tuntea omikseen ne kansalaisvapaudet, joita se vuosisatoja on nauttinut ja jotka eivät koskaan ole vaarantaneet ainoankaan naapurin turvallisuutta. Meidän suomalaisten onnettomuutemme aihe on, että olemme puolustaneet näitä kansakunnan luovuttamattomia arvoja. Niiden suojaamiseksi olemme suostuneet kaikkiin myönnytyksiin, joihin itsenäisyyttä ja muita vitsaalisia etuja uhraamatta on voitu taipua. Meidän kansamme on aina pitänyt sovittelun tietä sotaa parempana, mutta kova kohtalo on säätänyt toisin. Raskasta sotaa seuraa nyt raskas rauha. Mutta meidän tiemme on sittenkin elämän tie, koska totaalisen sodan pahat hengetkään eivät voi hävittää oikeuden ja vapauden ikuisia voimia. Senvuoksi senkin väli rauhan, jota nyt edeltää kalliiden uhrien verellä viitoitettu tie, täytyy päätyä kansakunnan pelastumiseen. Suomen kansan rintaa on usein ennenkin revitty sodissa, siihen on isketty haavoja, joita on väitetty kuolettaviksi, mutta kaikesta huolimatta se on elänyt, koska se on toivonut. Historian suuri johdattaja, Jumala, on suojannut synnyinmaata ennen ja on suojaava nytkin. Oppikaamme jälleen tämä pyhä toivo, joka pelastaa isänmaan. Kunnioittakaamme menneisyyttä, mutta ajatelkaamme tulevaisuutta, tulevaisuuteen meidän täytyy luottaa ja sen hyväksi yksimielisinä tehdä työtä. Tällaisin tunnuksin jatkakoon Suomen kansa taivallusta uusia kovia kohtaloitaan kohden.

Maalaisliiton eduskuntaryhmä kannattaa puhemiehen esittämää yksinkertaista siirtymistä päiväjärjestykseen.

Ed. I k o l a: Minä pyydän vain omalta kohdaltani ilmoittaa, että en voi hyväksyä hallituksen suosittelemia välirauhanehtoja.

Ed. V i r k k u n e n: Se päätös, joka eduskunnan nykyisessä pakko-tilanteessa toivottavasti yksimielisesti on tehtävä, ennakoitiin jo eduskunnan syyskuun 2 päivänä tekemällä päätöksellä. Itse asiassa eduskunta viimeksimainitulla päätöksellään luovutti käsistään asian ratkaisun kokonaan vihollisen ultimaatumien saneltavaksi. Tämä meillä nyt on edes-sämme. Mutta minä en halua sanoa, että ne, jotka mainitussa eduskunnan istunnossa muodostivat vähemmistön, olisivat voineet, jos heidän ehdo-tuksensa olisi tullut eduskunnan päätökseksi, johtaa raskaan asian parem-paan tulokseen. Mistään jälkiviisaudesta ei nyt saa olla kysymys. Meidän täytyy yksimielisesti ja keskinäisessä solidaarisuudessa kantaa taakka.

Senjälkeen, mitä viimeisinä päivinä ja hetkinä on tapahtunut, ei voida sanoa muuta kuin että esitetyt välirauhan ehdot ovat kaikkien mielestä mahdottomia, mutta niihin on pakko-tilanteen edessä alistuttava. Me emme nyt voi tehdä muuta kuin kaikissa vaiheissa säilyttää yksimielisyytemme ja samassa rikkomattomassa rintamassa kulkea eteenpäin sitä raskasta tietä, joka meille nyt on viitoitettu, jota me emme voi muuttaa. Meidän tehtävämme on olla yksimielisiä ja turvata elävän Jumalan apuun. Hänen ajatuksensa Suomen kansasta ja kansamme tulevaisuudesta eivät ole kuoleman ajatuksia, vaan elämän, vaikka Hänen tiensä ovat käsittämättömiä ja Hänen tuomionsa tutkimattomia. Jumala on varmaan siunaava isän-maata ja kansaa. Minä uskon nytkin, niissä järkyttävissä kohtaloissa, joita me menemme kantamaan, Jumalan ihmeeseen Suomen kansan pelasta-miseksi.

Ed. H e i n i ö: Herra puhemies! Hallituksen ilmoitus eduskunnalle rauhanneuvottelujen kulusta oli vakava ja murheellinen. Se osoitti sel-keästi sen surkuteltavan aseman, johon nykyinen suursota on painanut pienet kansat, jotka ovat luottaneet siihen, että heillä on kaikki moraa-liset oikeudet elää omaa itsenäistä valtiollista elämää, omien rajojensa sisällä, koskemattomina ja häiritsemättöminä, työskennellen kansalaistensa hyvinvoinnin edistämiseksi, oman ja ihmiskunnan kulttuurin kohotta-miseksi. Nämä oikeudet voidaan kuitenkin uhkavaatimuksin ja asein tehdä mitättömiksi, röyhkeästi polkea maahan ja tallata kuin kylmän syksyn hallan panema korsi. Hätäntynyt, pelokas kansa kysyy, eivätkö totuus ja oikeus enää vallitse maailmassa. Me emme näe lohdutuksemme olevan muuta kuin vakaumuksemme, että nämä korkeat lait ovat varmasti edelleen voimassa, niitä ei voida ikuisesti loukata, hetkellisesti voi yli- ja väkivalta rikkoa niitä vastaan.

Suomen kansa on vuosisatojen kuluessa saanut kestää kovia aikoja. Se on uudelleen ja uudelleen noussut alhosta ja on varmasti sen tekevä edelleenkin. Se olkoon vakaa uskomme, siihen on meidän luotettava.

Meille on näinä viikkoina jatkuvasti toistettu ilmoitusta hallanvaarasta. Nyt on meitä kohdannut myöskin valtiollinen halla, joka kylmänä ja hyisenä on kohdannut kansakuntaamme. Mutta niinkuin maamies hallankin satuttua rohkeana ajattelee tulevaisuutta, niin on myöskin Suomen kansan tehtävänä. Sen nuoriso on seissyt pystypäin rohkeana rajallamme ylivaltaa vastaan. Seiskoon myöskin sen kansa kokonaisuudessaan lujasti luottaen, että tämä maa ei sortua saa.

Ryhmämme puolesta ilmoitan, että kannatamme yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä.

Ed. Österholm: Svenska riksdagesgruppen finner avgörandet utomordentligt tungt. I det tvångsläge, som uppkommit, röstar gruppen dock för enkel övergång till dagordningen.

Ed. Niukkanen: Hallituksiemme viime vuosien politiikka ja siinä tehdyt kohtalokkaat virheet ovat johtaneet meidät lopulta tähän tilanteeseen. Ainakaan allekirjoittaneen, samoin kuin yleensä kansamme sen osan mielipidettä, jota lähinnä täällä edustan, eivät hallituksemme ole politiikkaansa hoitaessaan kysyneet. Jo täälläkin annetuista lausunnoista käy selville, että myös melkein koko eduskunta, ehkä sen muutamia harvoja yksilöitä lukuunottamatta, on näissä maamme kohtaloa ratkaisevasti koskevista asioista täysin yllätetty. Kun lisäksi kaikki toimenpiteet on jo johdettu sellaiseen asteeseen, että asian asiallisesta käsittelystä ei sen tässä asteessa voi olla enää puhettakaan, ei myöskään hyödytä tehdä asiassa enää mitään ehdotuksia.

Ed. Tanner: Eduskunta voi hyväksyä yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymismuodon joko vaitiollen taikka perustellen. Mielestäni olisi tässä tilaisuudessa ollut arvokkaampaa hyväksyä se vaiti ollen. Kun muiden eduskuntaryhmien taholta kuitenkin on katsottu tarpeelliseksi täällä esittää mielipiteitä ja perusteluita, lienee paikallaan, että myöskin täältä vasemmiston penkeiltä ilmoitetaan, ettei ryhmä pidä tarjottuja väli-
rauhan ehtoja oikeaan osuneina, vaan päinvastoin niiden sekä sotilaallisesti että poliittisesti olevan erinomaisen suurena vaarana maallemme. Nykyisessä tilanteessa ei kuitenkaan ole muuta mahdollisuutta kuin hyväksyä ne, ja näin ollen myöskin sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä hyväksyy puhemiehen ehdottaman päiväjärjestykseen siirtymismuodon.

Ed. Hurtt: Minä pyydän vain lyhyesti ilmoittaa yhtyvänä ed. Niukkanen lausuntoon.

Ed. Kulovaara: Minun mielestäni meidän kansamme säilyminen riippuu kokonaan siitä, kuinka Suomen kansalaiset osaavat kohdella

19. 9. 1944

toisiansa. 1918 sattui Suomen kansalle ikävä onnettomuus; sosialidemokraatteja taikka oikeastaan työväkeä sen jälkeen kutsuttiin isänmaan pettureiksi, ja oikeastaan tämä on syynä siihen suuresti, että me nyt olemme tässä tilanteessa. 1939 syksyllä sosialidemokraatit olisivat voineet paljon voimakkaammin pitää kiinni rauhasta, jos ei meillä olisi ollut tätä syytöstä selässämme. Mutta he eivät voineet sitä tehdä sen tähden, että jos he olisivat esittäneet myöntymistä, niin heitä olisi yhä uudestaan voimakkaammin kutsuttu isänmaan pettureiksi, ja heidän oli pakko pitää suunsa kiinni. Ja näin jouduttiin siihen, missä nyt ollaan. Minun mielestäni nyt pitäisi oppia kohtelemaan kansalaisia sillä tavalla, että sisästä päin ei nouse vaaraa meidän kansamme elämälle.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Valtiopäiväjärjestyksen 36 §:n 1 momentin mukaisesti esitän nyt eduskunnan hyväksyttäväksi päiväjärjestykseen siirtymisen, jonka sanamuoto on seuraava: »Saatuansa tiedonannon eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen.»

Kun muuta ehdotusta ei ole tehty, totean, että eduskunta on yksimielisesti hyväksynyt puhemiehen ehdotuksen yksinkertaisesta päiväjärjestykseen siirtymisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

P u h e m i e s: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna kello 12.

Täysistunto lopetetaan kello 7,29.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.